

ГИМНАЗИЈА
РАЗРЕД: ПРВИ
СМЈЕР: СВИ СМЈЕРОВИ
НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ: КУЛТУРА РЕЛИГИЈА

Годишњи број часова: 36

Седмични број часова: 1

СВРХА НАСТАВНОГ ПРЕДМЕТА:

Наставни предмет *Култура религија* ученицима пружа основна знања о религијама свијета, као и о религијама и вјерским заједницама у нашем окружењу, њиховој улози у интимном животу појединаца, друштву и култури. Кроз предмет ученици добијају знања о настанку религија, њиховој генералогiji и развоју. Овај предмет доприноси развоју толеранције, међусобног разумијевања и поштовања религијских и културолошких различитости, али и могућностима успостављања интеракције са другачијим религијским опредјељењима и отпочињању дијалога.

ОПШТИ ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА:

- Стицање знања о настанку и историјском развоју различитих религија, које постоје у свијету, ближем и у нашем друштвеном окружењу.
- Развијање разумијевања религије као културолошког феномена, јер ученици упознају основне концепте религије, њихову структуру и различите функције, као и улогу религије у интимном, појединачном и колективном животу у друштву.
- Упознавање са вјерским појединостима и религијским различитостима у циљу јачања толеранције, међусобног разумијевања, интеррелигијског и међурелигијског дијалога.
- Препознавање и резумијевање различитих религијских увјерења и опредјељења у циљу проактивног интеркултуралног комуницирања и дијалошког дјеловања.
- Развијање опште културе и критичког мишљења о религијским темама, кроз анализу улоге религије у савременим културолошким, друштвеним и политичким кретањима и промјенама.

ПОСЕБНИ ЦИЉЕВИ ПРЕДМЕТА :

- Упознавање са различитим одређењима религије, њеном структуром и функцијама, као религијском терминологијом у циљу препознавања религија у свијету и нашем окружењу, како би се успоставила разлика између религијских и квазирелигијских феномена.
- Овладавање основним појмовима и религијском терминологијом – вјеровање, религиозност, конфесионалност, вјерски идентитет и религијска идентификација, вјерски дискурс, мит и митологија, свето и свјетовно, религијски симболи, религијска пракса, обичаји, обредне дужности, религијско искуство, култови, мање вјерске заједнице, цркве, религијски покрети, и слично.
- Разумијевање критеријума за успостављање разлика међу религијама које постоје у свијету и у нашем окружењу – разлике према настанку, вјеровању, просторној раширености, односу према свијету и државној заједници; типологија религијских организација и религијског вођства.
- Образовање младих у смислу интеркултуралног разумијевања, поштовања и мирољубиве коегзистенције у плуралистичком друштву.

НАСТАВНЕ ТЕМЕ:

1. Култура религија (предмет, циљеви и задаци)
2. Шта религија јесте? ((не)могућност дефинисања религије)
3. Структура и функције религије (вјерски дискурс и религијска пракса)
4. Типови религија (критеријуми за успостављање разлика међу религијама)
5. Религијске организације и вјерске заједнице (религијска различитост и вјерски плурализам)

Наставна тема: Култура религија (предмет, циљеви и задаци)			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: - дефинише културу; - препозна различите дефиниције културе; - објасни њене функције; - препозна различите функције културе у свом ближем окружењу;	Ученик ће: - написати краћи есеј о свом поимању културе; - направити краћу визуелну презентацију, „Reels“ снимак или видео уз помоћ CapCut апликације о неком културном	Предмет: Српски језик и књижевност	Тема: Средњовјековна књижевност (језик и културни идентитет нпр. <i>Мирослављево јеванђеље</i>) Народна књижевност (књижевна дјела осликавају културолошке прилике свог времена и имају дубоке везе и са

<ul style="list-style-type: none"> - дефинише идентитет и идентификацију; - објасни начине градње идентитета и значај идентификације са групом; - препозна различите облике идентитета у свом непосредном окружењу; - објасни појмове идентитетске одређености и идентитетске припадности; - препозна културну промјенљивост и различитост; - дефинише појмове интеркултурализма и мултикултурализма; - анализира положај и улогу религије у културном систему. 	<p>садржају из свог непосредног окружења;</p> <ul style="list-style-type: none"> - покренути расправу о доминантним функцијама културе у нашем друштву; - направити дебату о мањинским идентитетима и облицима идентификације у нашем друштву; - пронаћи садржај из популарне културе (филм, музика, стрип, и сл) који се односи на неко посебно идентитетско одређивање или облик идентификације; - у медијима (штампа, ТВ, интернет) пронаћи садржај који се негативно односи према нечијем идентитету; - направити краћу визуелну презентацију, „Reels“ снимак или видео уз помоћ CapCut апликације о културној различитости у свом окружењу; - кроз рад у малој групи пронаћи и направити причу о појединцу који ствара неки културни садржај; - дебатовати на тему очување културних вриједности и традиција; - подјелити се у групе и направити панораму са 	<p>Историја</p> <p>Географија</p> <p>Ликовна култура</p>	<p>другим културама нпр. народна епска пјесма <i>Бановић Страхиња</i>) Књижевност старог вијека (<i>Илијада</i>, <i>Одисеја</i> и <i>Еп о Гилгамешу</i>)</p> <p>Стара Грчка и хеленизам (културни идентитет и грчка држава на примјеру Александаријска библиотека) Стари Рим (културни идентитет и римска држава, нпр. амфитеатар, Колосеум, катакомбе)</p> <p>Атмосфера (клима градова, климатски фактори, атмосферске непогоде и улога религије (нпр. учење религијских заједница о природи, животној средини и њеној заштити); климатске промјене могу изазвати миграције (тзв. климатски мигранти) што доводи до акултурализације и мијешања различитих религијских традиција)</p> <p>Умјетност праисторије и старих цивилизација (улога митског и религијског у египатској, староримској, старогрчкој и умјетности Месопотамије нпр. архитектура,</p>
--	---	--	--

	фотографијама из часописа о различитим културама; - заједно са наставником покренути дискусију о улози религије у нашем друштву.		скулптуре, хијероглифи, статуе, сликарство унутар гробница, рељефи)
--	---	--	---

Наставна тема: Шта религија јесте? ((не)могућност дефинисања религије)			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
Ученик ће бити способан да: - објасни проблеме у одређењу религије; - дефинише религију; - препозна и објасни различите дефиниције религије; - издвоји кључне појмове у различитим дефиницијама религије; - објасни настанак религије, користећи се различитим теоријама; - анализира и повезује различите ставове аутора о настанку религије; - објасни разлоге распрострањености религија; - анализира кретања религијских идеја и њихових институција; - препозна различите религије у свом непосредном окружењу;	Ученик ће: - написати краћи есеј о свом личном поимању религије; - издвојити једну од дефиниција религије и о њој направити краћу визуелну презентацију или писани рад; - направити постер или пано о теоријама настанка религије; - издвојити једног од теоретичара религије, те направити краћу визуелну презентацију, „Reels“ снимак или постер о њему/њој и његовим/њеним достигнућима; - пронаћи садржај (књижевност, филм, музика, стрип) који третира религију; - у сарадњи са наставником пронаћи документарни садржај или подкаст о религијским темама, потом га анализирати на часу;	Предмет: Српски језик и књижевност Историја Ликовна култура	Тема: Лектира (књижевно дјело и религијски контекст, нпр. Лаза Лазаревић <i>Први пут с оцем на јутрење</i> и Данте Алигијери <i>Божанствена комедија</i>) Рани средњи вијек (религија и римска држава; религија и Велике сеобе народа, нпр. прихватање хришћанске религије код Јужних Словена и осталих народа на Балкану) Умјетност праисторије и старих цивилизација (умјетност и настанак религија (нпр. пирамиде и храмови), политеизам и антропоморфизам (зигурати, вазно сликарство, скулптуре, архитектура)

<ul style="list-style-type: none"> - објасни разлику између вјерске определијељености и религијске припадности; - разликује појмове вјеровања, вјероисповијести, религиозности и конфесионалности. 	<ul style="list-style-type: none"> - покренути дискусију о статусу религије у нашем друштву; - пронаћи сајт на интернету који третира религију, њену раширеност и распрострањеност; - кроз рад у малој групи израдити религијску карту свијета; - дебатovati о религијској распрострањености и различитости; - интервјуисати старије чланове породице или друге особе из свог непосредног окружења о њиховом односу према религији; - анализирати добијене интервјуе и покушати наћи разлике/сличности у односу према религији. 		
--	---	--	--

Наставна тема: Структура и функције религије (вјерски дискурс и религијска пракса)			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
<p>Ученик ће бити способан да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - наведе и објасни структуралне елементе религије; - наведе и објасни њене функције; - објасни разлику између структуралног и 	<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - написати краћи есеј, направити визуелну презентацију о вјерском учењу и религијској пракси одабране религије (слободан избор ученика/ученице); 	<p>Предмет:</p> <p>Српски језик и књижевност</p>	<p>Тема:</p> <p>Народна књижевност (књижевност и мит нпр. народна приповијетка <i>Дјевојка бржа од коња</i> и народна пјесма <i>Сунце се дјевојком жени</i>)</p> <p>Књижевност старог вијека</p>

<p>функционалног приступа религији;</p> <ul style="list-style-type: none"> - дефинише мит и митологију; - објасни улогу мита, његову структуру и функције; - препозна разлике између грчке, римске и словенске митологије; - анализира одабране митове из наведених митологија; - објасни разлику између симбола и знака; - анализира одабране религијске симболе; - објасни аспекте религијских ритуала; - анализира одабране ритуале и објасни њихов значај за одабрану религијску заједницу; - наведе и објасни функције религијских ритуала; - објасни значај ритуала за прихватање и формирање вјерског идентитета и религијског припадања. 	<ul style="list-style-type: none"> - одабрати један мит, те написати краћу анализу о структури, функцији и поуци одабраног мита; - пронаћи садржај популарне културе (филм, музика, стрип) који у својој основи има неки митски садржај; - покренути дискусију о савременим митовима (користећи се књижевним садржајима или садржајима популарне културе); - визуелно приказати један симбол, те објаснити његово значење, улогу и функцију (слободан избор ученика/ученица); - покренути дискусију на тему поливалентности симбола; - кроз рад у малој групи направити презентацију симбола, који се најчешће користе као модни детаљ; - посјетити одабрани религијски објекат и извршити посматрање религијског ритуала, потом написати краћи есеј о наведеном искуству; - направити интервју, „Reels“ снимак или видео уз помоћ CapCut апликације са неким ко 	<p>Историја</p> <p>Музичка култура</p> <p>Ликовна култура</p>	<p>(књижевност старог вијека и симболичка значења нпр. библијски симболизам; вјерски дискурс и религијска пракса на примјеру <i>Епа о Гилгамешу</i> и <i>Антигоне</i>)</p> <p>Средњовијековна књижевност књижевна дјела и вјерски идентитет нпр. <i>Житије деснота Стефана Лазаревића</i> и Јефимијина <i>Похвала Св. кнезу Лазару</i>)</p> <p>Старе културе и цивилизације (мит и обиљежја грчког и римског друштва; религије и прве државе Старог Истока нпр. Асирија, Месопотамија, Египат)</p> <p>Музика барока и рококоа (религијски симболизам у музици нпр. композитори попут Баха су често компоновали религијске оркестралне и хорске радове, користећи се музиком у трансмисији духовних порука)</p> <p>Умјетност праисторије и старих цивилизација (симболизам у етрурској и египатској умјетности; симболичка значења различитих боја; религијски ритуали и етрурска</p>
--	--	---	--

	<p>практикује одређене религијске ритуале;</p> <ul style="list-style-type: none"> - пронаћи садржаје на интернету, који приказују ритуале у различитим религијама; - одабрати књигу или филм који приказују различита религијска искуства, те их анализирати заједно са другим ученицима; - одабрати једну функцију религије, те кроз конкретан примјер објаснити њезин утицај на вјерника и религијску групу. 		<p>умјетност нпр. слике богова и божица попут Тиније на керамичким посудама и зидним фрескама; умјетност унутар гробница</p> <p>Умјетност старог вијека (старогрчка и римска митологија и умјетност)</p> <p>Сликарство икона и минијатура (фреске и мозаици приказују религијске и митолошке сцене)</p>
--	---	--	---

Наставна тема: Типови религија (критеријуми за успостављање разлика међу религијама)			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
<p>Ученик ће бити способан да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - објасни критеријуме према којима разликујемо религије; - објасни разлоге за успостављање разлика међу религијама; - наведе различите типове религија; - објасни разлике међу религијама на основу њиховог настанка; - направи разлику између природних, основаних и објављених религија; - објасни разлику међу религијама на основу вјеровања; - препозна монотеистичке и политеистичке религије; - објасни разлику међу религијама на основу њихове распрострањености; - препозна разлику између народних и универзалних религија; - објасни однос религија према свијету; - направи разлику између религија на основу њиховог положаја у друштву; 	<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - направити краћу визуелну презентацију о једном од критеријума за успостављање разлике међу религијама; - направити постер или пано о разликама међу религијама на основу њиховог настанка; - направити презентацију о једном од оснивача религије; - пронаћи примјер из литературе (књижевност) или филма о неком од оснивача религија; - покренути дискусију о разликама између монотеистичких и политеистичких религија; - унутар мале групе направити визуелну презентацију о разликама међу религијама на основу просторне раширености; - написати краћи есеј о разликама између народних и универзалних религија; - организовати дебату на тему – Зашто се поједине религије обраћају цијелом свијету? - користећи се наведеним критеријумима, направити презентацију о религијама које 	<p>Предмет:</p> <p>Музичка култура</p>	<p>Тема:</p> <p>Музика средњег вијека (религија и духовна музика нпр. византијско пјевање и литургијско богослужење; композитори и религијски мотиви)</p>

<ul style="list-style-type: none"> - анализира однос религије према друштву и државној заједници; - препозна моделе односа религије према држави – државна религија, признате религије и одвојеност државе од религије; - објасни разлику између типова религијског вођства. 	<ul style="list-style-type: none"> дјелују у нашем непосредном окружењу; - покренути дискусију о односу религије и државе у нашем окружењу; - пронаћи садржаје у медијима, који показују различите моделе односа религије према друштву и државној заједници; - пронаћи званични профил на Инстаграму неког вјерског службеника, те заједно са разредом анализирати садржај и поруке. 		
---	---	--	--

Наставна тема: Религијске организације и вјерске заједнице (религијска различитост и вјерски плурализам)			
Исходи учења	Активности ученика	Међупредметно повезивање	
<p>Ученик ће бити способан да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - наведе критеријуме за успостављање резлике међу религијским организацијама; - објасни разлику међу религијским организацијама; - дефинише култ, мању вјерску заједницу, деноминацију и цркву; 	<p>Ученик ће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - покренути дискусију о разликама међу религијским организацијама и вјерским заједницама; - направити визуелну презентацију, „Reels“ снимак или видео уз помоћ CapCut апликације о религијским организацијама и вјерским 	<p>Предмет:</p> <p>Историја</p> <p>Ликовна култура</p>	<p>Тема:</p> <p>Старе културе и цивилизације (религијске институције и организација друштва и државе нпр. земље Старог Истока, Египат, Месопотамија)</p> <p>Општи појмови у умјетности (окултно у савременој умјетности; кориштење магијских техника традиција у умјетничком</p>

<ul style="list-style-type: none"> - наведе на који начин дијелимо мање вјерске заједнице; - направи дистинкцију између наведених појмова; - препозна различите облике религијског организовања у свом непосредном окружењу; - објасни разлику између традиционалних религијских организација и нових религија; - дефинише религијски покрет; - анализира религијску различитост у свом непосредном окружењу; - објасни значај међурелигијске интеракције и развоја вјерског плурализма; - дефинише појмове међурелигијског и интеррелигијског дијалога. 	<p>заједницама у свом непосредном окружењу;</p> <ul style="list-style-type: none"> - пронаћи и приказати фотографије различитих религијских организација и вјерских заједница; - организовати дебату о религијској различитости и вјерском плурализму; - пронаћи примјере у медијима, који промовишу међурелигијску интеракцију; - написати краћи есеј, направити визуелну презентацију, „Reels“ снимак или видео уз помоћ CapCut апликације о некој новој религији; - кроз рад у малој групи пронаћи историјску личност, која је заговарала дијалог међу религијама, те направити постер, пано или видео презентацију о њој и њезиним идејама; - направити анкету у свом непосредном окружењу о мањим вјерским заједницама, те на основу добијених резултата покренути расправу. 		<p>стваралаштву; религијски мотиви и симболи у надреализму)</p>
--	---	--	---

Дидактичко-методичка упутства и препоруке

Овај програм разликује се од претходног према начину на који је изложен, као и према наставним темама које су у њега укључене. У програму су наведени исходи учења, активности ученика, као и међупредметна повезаност са другим предметима, који се паралелно

изучавају у првој години школовања. Активност ученика подразумијева њихову укљученост у наставни процес и реализацију исхода учења, примјеном различитих интерактивних наставних метода, као и мултимедијалних средстава. На овај начин ученик ће одговорно приступити употреби различитих средстава и техника за креирање наставног садржаја, те обогатити наставу, учинити је активнијом, занимљивијом и креативнијом. Број часова ће предметни наставник прилагодити одјељењу узимајући у обзир предзнања која ученици показују, као и заинтересованост за сваки појединачни наставни садржај.

Током припреме наставе из предмета *Култура религија*, предметни наставници требају да се руководе сљедећим принципима – објективности, интердисциплинарности и интерактивности.

У првом случају, када се говори о објективном приступу, религији се прилази као општем појму, тј. користи се метода подучавања о религији (енгл. Teaching About Religion), гдје се на објективан и прецизан начин говори о религијском феномену, његовој структури и функцијама, без истицања неке посебне религије. Са друге стране, пожељне су и упоредна и компаративна метода, посебно у оним случајевима гдје се изучавани проблем настоји приказати у различитим религијским системима и начинима вјеровања. Важно је нагласити, како предмет *Култура религија* није исто што и *Вјеронаука*, јер у овом другом случају се ради о конфесионалном предмету, који се користи методом подучавања о једној (конкретној) религији, док се у првом случају ради о неконфесионалном предмету, којег интересује религија као друштвени/социјални феномен. Због тога се, увијек кад је то могуће, религија треба доводити у везу са другим друштвеним феноменима, тј. инсистирати на тзв. појавној религији, која се може теоријски објаснити и емпиријски потврдити. Једноставно речено, кроз наставу ученицима се пружају знања о различитим религијама и облицима вјеровања, али се од њих не смије тражити да вреднују или оцјењују било које од тих вјеровања, нити да одбацују или мијењају своја раније стечена увјерења.

Интердисциплинарност, као приступ подучавању о религији, подразумијева дисциплинарну отвореност, односно говор о религији примјеном различитих теоријских и емпиријских достигнућа, која надилазе једну конкретну научну дисциплину. Увијек кад је то могуће, истраживаном предмету, тј. религији, приступа се из историјске и/или културолошке перспективе. Наведено посебно долази до изражаја приликом хоризонталног повезивања наставних садржаја са другим предметима, који се изучавају током првог разреда гимназије. Стога, знања која се стичу кроз наставни предмет *Култура религија* повезана су са наставним предметима: *Српски језик и књижевност*, *Историја*, *Географија*, *Музичка култура* и *Ликовна култура*, који се изучавају у првом разреду гимназије. Ученике треба охрабрити да знања која се стекну кроз предмет *Култура религија* примјењују у настави других предмета, као примјер можемо навести анализу неких књижевних или умјетничких дјела, гдје се очекује да препознају религијску димензију у наведеним садржајима. Исти случај је са теоријским достигнућима у друштвеним и хуманистичким наукама, које се изучавају током школовања.

Међупредметно повезивање садржаја *Културе религија* са другим наставним предметима за први разред гимназије омогућава сагледавање културног, умјетничког и духовног наслеђа. У међупредметном повезивању *Културе религија* и *Српског језика и књижевности*, ученици повезују књижевна дјела са религијским темама и мотивима. Тиме се постиже интерпретација порука које религијска и духовна књижевност преноси. У међупредметном повезивању *Културе религија* и *Ликовне културе* ученици анализирају религијске мотиве и симболику кроз слике, скулптуре и слично. У међупредметном повезивању *Културе религија* и *Историје* ученици религију анализирају кроз развој цивилизација, формирање држава, као и кроз културно-историјске процесе. У међупредметном повезивању *Културе религија* и *Музичке културе* ученици анализирају утицај религије на композиторе и њихово стваралаштво у музичком

опусу. У међупредметном повезивању *Културе религија* и *Географије* ученици наводе просторни распоред религија и повезују физичко-географске карактеристике простора са религијским особеностима.

И коначно, настава за предмет *Култура религија* треба бити интерактивна, тј. очекује се од предметних наставника да потпуно укључе ученике у креирање наставног процеса. Поред разумијевања инсистира се на разумијевању са објашњењем, односно увијек је потребно ситуирати истраживани проблем у одређени социјални контекст. Ученике треба охрабрити да слободно користе различите садржаје, који се односе на предмет истраживања, те да их приказују примјеном различитих медија. Овдје се мисли на употребу аудио-визуелних средстава у креирању наставних задатака, као што су нпр. аудио-визуелне презентације, „Reels“ снимци или генерисање видео садржаја уз помоћ CapCut апликације. Пожељно је укључивање садржаја из књижевности, умјетности и популарне културе (филм, музика, стрип, и сл.), приказивање видео прилога и документарних садржаја (различите емисије, подкасти, документарни филмови, интернет сајтови, профили на друштвеним мрежама), али увијек треба обратити пажњу на препоручену добну границу за одабрани садржај, као и ауторска права, којима су неки од садржаја заштићени. Наставници требају покретати расправе о истраживаним проблемима, како би се кроз дискусије и дебате долазило до рјешења. Приликом оцјењивања треба обратити пажњу на цјелокупно залагање ученика током наставног процеса, односно поред теоријске провјере знања обавезно се у обзир узима и активност ученика/ученице. Оцјењивање се спроводи у складу са важећим правилником о оцјењивању ученика у настави и полагању испита у средњој школи.

Активно учење подразумијева употребу различитих метода, као што су: предавачка (излагање основних појмова и упознавање историјских чињеница), дијалошка (могућност изношења различитих ставова и мишљења, те анализирање другачијих перспектива), истраживачка (самостално истраживање задате теме и презентовање добијених резултата), учење кроз примјере (појединачно или групно трагање за чињеницама, које воде рјешавању задатих проблема), креативна (самостални избор садржаја, те начин њиховог презентовања), искуствена (упознавање са другачијим мишљењима, кроз организовање предавања гостујућих предавача и посјета различитим институцијама).

Употребом различитих наставних метода развијају се креативност, критичко мишљење, комуникационе вјештине, интерперсонална и групна комуникација, комуникативно дјеловање, интеркултурална комуникација, разумијевање другог и прихватање другачијег мишљења, као и рјешавање проблема, опште знање и култура.

У процесу реализације наставе користити уџбеник одобрен од стране Министарства просвјете и културе Републике Српске.